

2010-2015 Yılları Arası Yatırım Teşvik Belgelerinin Analizi

İçindekiler

GİRİŞ	2
GENEL BAKIŞ	2
SEKTÖREL BAKIŞ	4
BÖLGEMİZ İLÇELERİNE BAKIŞ	6
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	8

GİRİŞ

Bu raporda Ekonomi Bakanlığı tarafından 2010-2015 yılları arası düzenlenen yatırım teşvik belgelerine istinaden bir analiz yapılmıştır. Bu analizin giriş bölümünde kullanılan Yatırım Teşvik Belgelerindeki bilgiler Resmi Gazete’de ilan edilmiş Yatırım Teşvik Belgeleri listesinden derlenmiş olup, teşvik belgelerindeki revizeler bu analiz içerisinde bulunmamaktadır.

Yatırım teşvik belgeleri yatırımcıların yatırım yapma niyetini göstermektedir. Yatırımcılar teşvik belgelerinde beyan ettikleri yatırım tutarının altında veya üstünde yatırım gerçekleştirebilmekte veya bu yatırımı yapmaktan vazgeçebilmektedirler. Tüm yatırımlara yatırım teşvik belgesi düzenlenmemekle birlikte, yatırımların ne kadarının yatırım teşvik belgesi aldığı da bilinmemektedir. Yatırım teşvik belgesi almayan yatırımların belli başlı bazı nedenleri vardır. Bu nedenler;

- ✓ Teşvik kapsamı dışında tutulan yatırımlar,
- ✓ Yatırım teşvik belgesi alabilmek için gerekli olan minimum yatırım tutarının olması(bu rakam bölgemiz illeri için 1Milyon TL’dir.),
- ✓ Teşvik belgesi başvurusunda istenen belgeleri sağlayamayan yatırımlar,
- ✓ Başka bir devlet desteğinden yararlanan yatırımların yatırım teşviklerinden yararlanmasının mevzuat gereği engellenmesi,
- ✓ Acele ile verilen yatırım kararları ile yatırım teşvik belgesi düzenlenmesinin atlanılması,
- ✓ Bazı yatırımcıların yatırım teşviklerinin katkısını önemsememesi,
- ✓ Kayıt dışı yapılan yatırımlar.

İşte bu nedenle bu rapordaki analiz, gerçekleşen tüm yatırımların değerlendirmesi olmamakla birlikte, ciddi bir örneklem oluşturması nedeniyle, ülkemize ve illerimize yönelik yatırımlarla ilgili analiz yapma fırsatı vermektedir.

GENEL BAKIŞ

Ülke düzeyinde yıllara göre düzenlenen teşvik belgelerine göre genelde bir yatay seyir görülmekle birlikte, 2015, 2013 ve 2010 yılındaki yatırım tutarının yüksek olması göze çarpmaktadır. Ancak detaylı veriler incelendiğinde 2015 yılında doğalgaz boru hattı, doğalgaz depolama ve İstanbul 3. Havalimanı yatırımlarına dair sadece 4 adet belgenin yatırım tutarının 37 milyar TL olduğu görülmektedir. Aynı şekilde 2010 yılında ise THY’nin uçak alımı yatırımı ve jet yakıtı yatırımları ile sadece 3 belgenin 24,5 Milyar TL lik toplam yatırım tutarına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 1 Ülke Düzeyinde Yatırım Teşvik Belgeleri

Satır Etiketleri	Say BELGE NO / SERMAYE TÜRÜ	Toplam (Kişi)	İSTİHDAM	Toplam SABİT YATIRIM (TL)
2010	4.507	153.963		69.252.657.223
2011	4.613	131.414		55.676.049.040
2012	4.385	149.755		57.816.378.268
2013	5.010	190.272		93.270.857.525
2014	4.078	143.443		61.390.731.407
2015	4.607	149.563		102.949.354.078
Toplam	27.200	918.410		440.356.027.543

İşte bu nedenle 2010 ve 2015 yılları için yatırımların yüksek olduğunu söylemek yanlış bir değerlendirme olacaktır. Ancak 2013 yılında belge sayısı, istihdam değeri ve yatırım tutarının yüksek

olmasıyla ilgili istisnai bir duruma rastlanılmamıştır. 2013 yılında düzenlenen teşvik belgesi sayısındaki artış, 19 Haziran 2012 Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenen yeni Yatırım Teşvik Sisteminin özellikle “Öncelikli Yatırımlara” verdiği yüksek teşvik oranlarının getirmiş olduğu avantajlar nedeniyle yatırım teşvik belgesine olan talebin artmasından kaynaklanmaktadır. Genel olarak 6 yıllık süreçte istisnai durumlar hariç tutulursa Yatırım Tutarlarında %10-12 arası yıllık artış olduğu söylenebilir. Ancak bu artış TL bazında olduğu için reel olarak ciddi bir artış görülmemekte, yatırım teşvikleri ile sağlanan yatırım taleplerinin yatay bir seyir izlediği söylenebilir.

Bölgemizi genel olarak inceleyecek olursak; ülkemizdeki toplam belge sayısının ve toplam istihdamın %3,5’i, toplam yatırım tutarının %3,1’i bölgemiz illeri için düzenlenmiştir. Bu durum bölgemizin yatırım tutarı/istihdam oranının Türkiye ortalamasına göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Bölgemizde ortalama yatırım tutarı 11,8 Milyon TL iken, Türkiye ortalaması 16,2 Milyon TL; bölgemizde 1 kişinin istihdam edilebilmesi için gerekli olan yatırım 350 Bin TL iken; Türkiye ortalamasında bu rakam 475 Bin TL’dir.

Tablo 2 TR32 Bölgesi Düzeyinde Yatırım Teşvik Belgeleri

Yıl	İl Adı	Belge Sayısı	İstihdam	Sabit Yatırım Tutarı(TL)
2010	AYDIN	51	1.817	504.099.223
	DENİZLİ	62	1.211	1.567.771.531
	MUĞLA	67	2.381	556.609.875
	2010 Toplamı	180	5.409	2.628.480.629
2011	AYDIN	59	1.179	608.546.938
	DENİZLİ	74	1.554	888.754.311
	MUĞLA	75	2.280	432.913.202
	2011 Toplamı	208	5.013	1.930.214.451
2012	AYDIN	51	2.262	918.711.522
	DENİZLİ	70	1.357	403.528.279
	MUĞLA	56	1.891	556.469.123
	2012 Toplamı	177	5.510	1.878.708.924
2013	AYDIN	38	2.153	560.802.593
	DENİZLİ	99	1.845	670.429.265
	MUĞLA	65	2.265	672.343.101
	2013 Toplamı	202	6.263	1.903.574.959
2014	AYDIN	49	1.711	748.984.824
	DENİZLİ	63	891	816.280.354
	MUĞLA	77	2.743	772.923.274
	2014 Toplamı	189	5.345	2.338.188.452
2015	AYDIN	69	2.737	1.401.942.222
	DENİZLİ	63	894	1.052.259.105
	MUĞLA	93	1.021	774.131.473
	2015 Toplamı	225	4.652	3.228.332.800
	Genel Toplam	1.181	32.192	13.907.500.215

Bu tablo bölgemizde 2011-2012-2013 yıllarında yatırımların yatay seyrinde gerçekleştiğini ve daha sonra ise 2014-2015 yıllarında yatırımlarda ivmeli bir yükseliş olduğunu göstermektedir.

İptal edilen belgeler incelendiğinde; 6 yıllık dönemde ülke düzeyindeki 27.200 adet düzenlenmiş teşvik belgesi sayısının 2015 sonu itibarıyla %6’sı(1643 adet belge) iptal edilirken;

bölgemizde düzenlenmiş 1.181 adet belgenin %4'ü(47 adet belge) iptal edilmiştir. Bu durum bölgemizde planlanan yatırımlarının Türkiye ortalamasına göre daha istikrarlı gerçekleştirildiğini göstermektedir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki; belgenin iptal edilmesi için bir süre geçmesinden dolayı zaman geçtikçe iptal oranları %20'lere kadar çıkması muhtemeldir. Örneğin 2010 ve 2011 yıllarında ülke çapında düzenlenmiş belgelerin %13'ü, bölgemizde ise %9,5'i iptal edilmiştir.

Tablo 3 İptal Edilen Yatırım Teşvik Belgeleri

	İptal Edilen Belge Sayısı	İptal Edilme Oranı(%)
Aydın	11	3,5
Denizli	13	3
Muğla	23	5,3
TR32 Toplamı	47	4,0
Türkiye Toplamı	1643	6,0

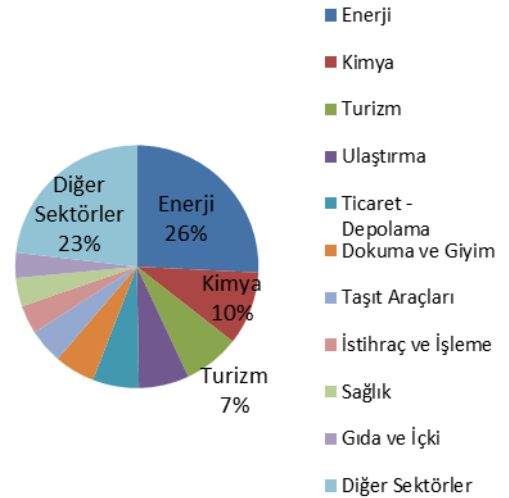
Sağlıklı değerlendirme açısından, raporun bu bölümden sonraki kısımlarında iptal edilen belgeler yer almayacaktır.

SEKTÖREL BAKIŞ

Ülke düzeyinde 2010-2015 yılları arasında düzenlenen teşvik belgelerinin yatırım tutarlarının büyüklüğüne göre sektörel sıralaması; enerji sektörü %26, kimya sektörü %10 oranla ilk 2 sırada yer almaktadır. Ancak enerji ve kimya sektörlerinin istihdam rakamları incelendiğinde, söz konusu sektörlerin yatırım tutarına göre sağladığı istihdamın düşük olduğu görülmektedir. Yatırım tutarı büyüklüğüne göre en fazla istihdam sağlayan sektörlerin sırasıyla dokuma ve giyim, gıda ve içki, istihraç/işleme olduğu görülmektedir. Örneğin, enerji sektöründe 1 kişinin istihdam edilebilmesi için 5,5 milyon TL yatırım yapılırken, dokuma ve giyim sektöründe 163 bin TL yatırım yapılmıştır. Yatırım tutarına göre 3. büyük sektör olan turizm sektörünün de önemli ölçüde istihdam sağlayan sektör olduğu görülmektedir.

Tablo 4 Ülke Düzeyinde Yatırımların Sektörel Dağılımı

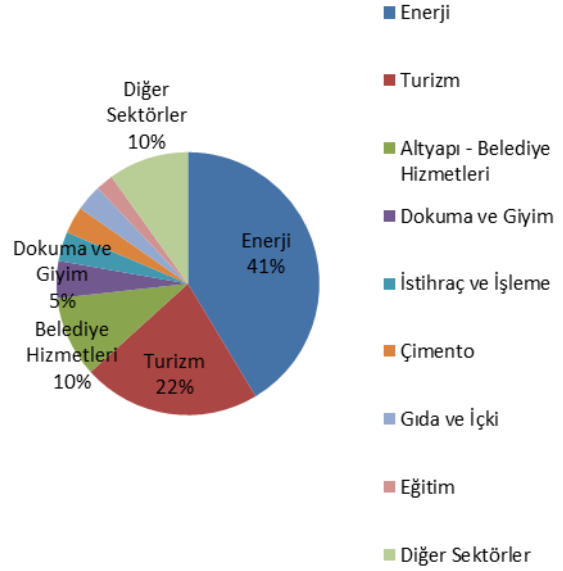
Sektör	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı (Milyon TL)	İstihdam
Enerji	1.845	115.027	20.990
Kimya	488	43.647	14.943
Turizm	2.228	33.504	119.488
Ulaştırma	393	29.770	32.618
Ticaret - Depolama	791	27.474	27.274
Dokuma ve Giyim	3.059	24.108	147.774
Taşıt Araçları	725	20.552	36.180
İstihraç ve İşleme	1.316	16.997	33.236
Sağlık	549	16.948	63.475
Gıda ve İçki	1.924	15.035	59.792
Diğer Sektörler	12.250	103.234	343.477
Genel Toplam	25.568	446.295	899.247



Bölgemizde düzenlenen yatırım teşvik belgelerinin sektörel dağılım incelendiğinde ise yatırım tutarı büyüklüğüne göre, enerji sektörü %41 ile ilk sırada, turizm sektörü %22 ile 2. sırada yer almaktadır. İstihdamı en fazla turizm sektörü sağlamakla birlikte, yatırım tutarına oranla en fazla istihdam sağlayan sektörün eğitim sektörü olduğu görülmektedir.

Tablo 5 Bölge Düzeyinde Yatırımların Sektörel Dağılımı

Sektör	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı (Milyon TL)	İstihdam
Enerji	142	6.177	1.217
Turizm	234	3.268	13.506
Belediye Hizmetleri	103	1.484	526
Dokuma ve Giyim	141	681	2.659
İstihraç ve İşleme	132	539	2.231
Çimento	3	495	30
Gıda ve İçki	94	484	3.179
Eğitim	60	322	3.687
Diğer Sektörler	226	1.475	6.703
Genel Toplam	1.135	14.925	33.738



Tablo 6 Bölgemiz İllerinde Yatırımların Sektörel Dağılımı (x Milyon TL)

İllerimiz ayrı ayrı incelendiğinde; Aydın ve Denizli'de enerji yatırımlarının büyüklüğü dikkat çekerken, Muğla'nın lokomotif sektörünün turizm olduğu bu verilerle doğrulanmaktadır. Denizli ve Aydın yatırım miktarlarında benzer rakama sahip iken; Aydın'da Turizm, Çimento, Gıda ve İçki sektörleri ön planda; Denizli'de ise Dokuma ve Giyim sektörü ön planda yer almaktadır.

Sektör	Aydın	Denizli	Muğla	Toplam
Enerji	2.479	3.173	525	6.177
Turizm	905	162	2.201	3.268
Belediye Hizmetleri	389	608	487	1.484
Dokuma ve Giyim	77	604	0	681
İstihraç ve İşleme	91	212	236	539
Çimento	484	11	0	495
Gıda ve İçki	301	111	72	484
Eğitim	159	46	117	322
Diğer Sektörler	612	550	313	1.475
Genel Toplam	5.498	5.478	3.950	14.925

Bölgemizde düzenlenen belgelerin sektörel olarak belge başına yatırım büyüklüklerini incelediğimizde; çimento sektöründe bir adet belge ortalama 165 Milyon TL büyüklüğüne sahiptir. Çimento sektörünü sırasıyla enerji sektörü(43,5 Milyon TL), belediye hizmetleri(14,4 Milyon TL), turizm sektörü(14 Milyon TL) takip etmektedir.

2010-2015 yılları arasında bölgemizdeki yatırım tutarı büyüklüğüne göre ilk 100 yatırım incelendiğinde;

- 38 adet belge turizm sektöründe genel itibariyle 5 yıldızlı otel yatırımları,
- 36 adet belge enerji sektöründe genel itibariyle elektrik üretim yatırımları oluşturmaktadır.

Enerji sektöründe 19/06/2012 tarihinden sonra lisans alan Doğalgaz Çevrim Santralleri yatırımları teşvik kapsamında tutulduğu için, yatırım teşvik belgelerini genellikle RES(Rüzgar Enerji Santrali), JES(Jeotermal Enerji Santrali ve Termik Santral yatırımları oluşturmaktadır.

BÖLGEMİZ İLÇELERİNE BAKIŞ

Bölgemizdeki yatırım teşvik belgelerinin ilçelere göre dağılımlarını incelediğimizde;

Tablo 7 Aydın İlçelerinde Yatırımların Dağılımı

İlçeler	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı (Milyon TL)	İstihdam
Bozdoğan	5	14	77
Buharkent	2	25	25
Çine	21	354	496
Didim	23	605	1.941
Efeler	72	1.145	1.932
Germencik	28	675	747
İncirliova	5	63	252
Karacasu	6	33	64
Karpuzlu	3	38	120
Koçarlı	3	173	27
Köşk	2	18	51
Kuşadası	38	693	2.659
Kuyucak	11	303	142
Nazilli	37	351	1.435
Söke	37	702	1.135
Sultanhisar	12	306	246
Yenipazar	0	0	0
Toplam	305	5.498	11.349

Aydın ilinde yatırımların %17'si ile 1. sırada merkez ilçe olan Efeler ilçesinde olduğu görülmektedir. Yatırımların önemli bir kısmı bu ilçede yer alan Astim Organize Sanayi Bölgesi ve Umurlu Organize Sanayi Bölgesi'ndeki firmalardan tarafından gerçekleştirilmiştir. Efeler ilçesinde düzenlenmiş 72 adet belgenin yarıya yakını bu OSB'lerde yer alan firmalardan gelmiştir.

Görece istihdamı en fazla sağlayan yatırımlar Kuşadası ve Nazilli'de, istihdam az sağlayan yatırımlar ise Germencik ve Sultanhisar'da gerçekleştirilmiştir. Kuşadası'nda turizm yatırımları, Nazilli'de ise makine imalatı ve gıda-içecek yatırımları en fazla istihdam sağlayan yatırımlardır. Germencik ve Sultanhisar'da ise görece az istihdam sağlayan yatırımlar JES(jeotermal elektrik

üretim santrali) yatırımları olduğu görülmektedir. Buharkent, Karpuzlu, Koçarlı ve Köşk ilçelerinde çok az sayıda belge düzenlendiği, Yenipazar ilçesinde ise hiç belge düzenlenmediği bilgisi dikkat çekmektedir.

Aydın ili genelinde en büyük 20 yatırımın 14'ü JES ve RES elektrik üretimi yatırımlarıdır. Bunlar haricindeki yatırımlar, Söke'de dokuma, çimento ve seramik yatırımları ile Kuşadası ve Didim'deki 5 yıldızlı otel yatırımlarıdır.

Denizli'de gerçekleştirilen yatırımların %84'ü OSB'nin bulunduğu Honaz ilçesi ile Merkez ve Sarayköy ilçelerinden oluşmaktadır. Bu ilçelerden görece en az istihdam sağlayan yatırımlar çoğunlukla JES elektrik üretim santrallerinin yer aldığı Sarayköy ilçesindeki yatırımlardır. Denizli'nin Merkez ilçelerindeki yatırımların yüksek istihdam sağladığı görülmektedir. Merkez ilçelerdeki sağlık, eğitim ve dokuma/giyim sektörlerindeki yatırımların yüksek istihdam sağladığı görülmektedir. Honaz ilçesindeki yatırımların büyük çoğunluğu ise dokuma/giyim ve mermer levha üretimi yatırımları oluşturmaktadır. Son 6 yılda sadece Honaz ilçesinden dokuma/giyim sektöründe toplam tutarı 230 Milyon TL'lik 45 adet belge; mermer levha üretimine yönelik toplam tutarı 111 Milyon TL'lik 33 adet belge düzenlenmesi yapılmıştır. Bu ilçede her 2 sektöre yönelik ciddi bir kümelenmenin olduğu açıkça görülmektedir.

Denizli ilinde en büyük 20 yatırımın 12'si elektrik üretimi yatırımlarıdır. Diğer büyük yatırımlardan 3'ü süt hayvancılığı ve süt işleme yatırımları, 1'i dokuma/giyim yatırımı, 1'i ise güneş enerjisi paneli imalatı yatırımıdır. Bereket Enerji firmasının yıllık 624.240 adet kapasiteli güneş enerjisi paneli imalatı yatırımı bölgemizde imalat sanayinde yenilik özelliği dikkati çekmektedir.

Tablo 8 Denizli İlçelerinde Yatırımların Dağılımı

İlçeler	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı (Milyon TL)	İstihdam
Acıpayam	21	184	391
Babadağ	4	253	10
Baklan	1	6	20
Bekilli	2	6	20
Beyağaç	1	2	5
Bozkurt	5	15	12
Buldan	5	11	30
Çal	13	76	125
Çameli	2	7	13
Çardak	3	15	97
Çivril	17	52	95
Güney	3	145	40
Honaz	100	1.862	1.987
Kale	2	37	39
Merkez	204	1.422	4.104
Sarayköy	21	1.300	381
Serinhisar	4	48	44
Tavas	11	37	91
Toplam	419	5.478	7.504

Honaz ilçesinde RWE&Turcas ortaklığında yapılan doğalgaz çevrim santrali yatırımı ise 1 Milyar 150 Milyon TL'lik rekor bir yatırımla 3,5 Milyon meskenin elektrik tüketimini karşılayabilecek büyük bir yatırım olma özelliğini taşımaktadır. Bu kadar yüksek tutarlı bir yatırımın sadece 65 kişi istihdam sağlayacağını beyan etmesi, elektrik üretim yatırımlarının istihdama katkısının sınırlı olduğunu bizlere göstermektedir.

Baklan, Bekilli, Beyağaç, Çameli, Çardak, Güney, Kale ilçelerinde düzenlenen belge sayıları yok denecek kadar azdır. Adı geçen ilçelerde düzenlenmiş 14 adet belgede elektrik üretimi ve belediye altyapı yatırımları haricinde sadece 4 adet belge bulunmaktadır. Bunlar; Çardak ve Baklan ilçelerinde süt hayvancılığı, süt işleme, yem bitkileri yetiştiriciliği ile Kale ilçesinde linyit kömürü istihracı yatırımıdır.

Muğla ilinde bölgemizin diğer illerinden farklı olarak merkez ilçe olan Menteşe ilçesinin yatırımlarda Bodrum ilçesinden sonra 2. sırada yer aldığı görülmektedir. Ancak Menteşe ilçesinde görülen yaklaşık 400 Milyon TL tutarındaki yatırım Muğla Büyükşehir Belediyesi yatırımı olup, bu yatırımlar fiziken tüm Muğla ilçelerini kapsamaktadır.

Tablo 9 Muğla İlçelerinde Yatırımların Dağılımı

İlçeler	Belge Sayısı	Yatırım Tutarı (Milyon TL)	İstihdam
Bodrum	79	867	2.753
Dalaman	10	90	467
Datça	7	75	123
Fethiye+Seydikemer	78	587	2.114
Kavaklıdere	11	40	154
Köyceğiz	7	37	73
Marmaris	53	504	2.311
Menteşe	47	825	892
Milas	57	643	1.946
Ortaca	9	49	190
Ula	15	95	291
Yatağan	36	138	353
Genel Toplam	409	3.950	11.667

Bu şekliyle tablo incelendiğinde Bodrum, Fethiye, Marmaris ve Milas ilçeleri özellikle büyük otel yatırımları ile Merkez ilçe olan Menteşe ilçesinin önüne geçmektedir. Muğla geneli en büyük 20 yatırım incelendiğinde, bu yatırımların 12 adeti otel/tatil köyü yatırımı olduğu görülmektedir. Diğer yatırımlardan 3 adeti Bodrum, Milas ve Datça'da yer alan RES(Rüzgar Enerjisi Santrali) yatırımlarıdır. Otel yatırımlarından dolayı Bodrum, Fethiye, Marmaris ve Milas ilçelerindeki yatırımların istihdam rakamlarının yüksek olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Ülkemizdeki yatırımların eğiliminin takip edilmesi açısından Yatırım Teşvik Belgeleri ile elde edilen verilerin yorumlanması önem arz etmektedir. Çalışmanın başında da belirttiğimiz gibi bu veriler çeşitli nedenlerle tüm yatırımları yansıtmamakla birlikte, fikir verebilmesi açısından ciddi bir örneklem oluşturmaktadır.

Ulusal düzeyde 2010-2015 yılları arasındaki 6 yıllık yatırım teşvik belgelerini incelediğimizde yatay seyirde bir trend görüyoruz. Yaklaşık yıllık TL bazında %10-12 arasında bir artış bulunmakla birlikte, reel olarak bir artışın olduğundan söz edemeyiz. Yatırımların %26'sının enerji sektörü yatırımları olduğunu görmekteyiz, ancak bu oranın gerçekte daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz, çünkü Haziran 2012 tarihinden sonra lisans almış doğalgaz çevrim santrali yatırımları teşvik kapsamından çıkarılmıştır. Bu yüzden de yatırım teşvik rakamları arasında yer almamaktadır. Yine de büyük yatırımcıların enerji yatırımları üzerine yoğunlaştığı açık şekilde görülmektedir. Bunun yanında yenilenebilir enerji ile lisanssız elektrik üretim yatırımlarının sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Bu artışın sebebinde de devletin yüksek fiyattan garantili bir şekilde yatırımcıdan elektrik almayı taahhüt etmesidir. Bölgemiz illerinde de Aydın ve Denizli'de en büyük yatırımların enerji yatırımları olduğu görülmektedir. Muğla ilinde ise Aydın ve Denizli illerinden farklı olarak büyük otel yatırımları enerji yatırımlarının önüne geçmektedir.

Ülke genelinde dokuma, giyim, gıda, içki, istihraç/işleme yatırımları en fazla istihdam sağlayan yatırımlar olarak görülürken, en az istihdamı enerji yatırımları sağlamaktadır. Bölgemizde illerinde de benzer bir durum görülmektedir. Aydın'ın istihdam sağlayan sektörleri turizm ve gıda; Muğla'nın turizm; Denizli'nin ise tekstil sektörü olduğu görülmektedir.

Yatırım Teşvik Belgeleri genel teşvik başvurularının alınması ve tamamlama vizesi işlemlerinin yapılması Ajanslar tarafından da gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında yatırımcılarımıza tüm teşvik belgesi başvuruları kapsamında ücretsiz bilgilendirme de yapılmaktadır. Ancak uzun yıllardır Ekonomi Bakanlığı'nın uygulamakta olduğu yatırım teşvikleri işlemleri, teknolojik altyapının geliştirilmesiyle daha kısa sürede tamamlanabilir duruma geleceği düşünülmektedir. Böylelikle yatırımcılarımız daha kolay ve hızlı bir şekilde başvuru işlemlerini tamamlamış olacaklardır. Ancak yatırım teşviklerini düzenleyen mevzuatın karmaşık olması nedeniyle, insan kaynağı altyapısı zayıf bir yatırımcının aracı firma kullanmadan başvuru yapmasını zorlaştırmaktadır. Yatırımcıların bu eksikliği aracı danışman firmalar tarafından suistimal edilebilmektedir. Ekonomi Bakanlığı'nda elektronik imzaya geçişle ilgili çalışmalar devam etmekle birlikte yatırımcılara bir takım başvuru işlemleri konusunda kolaylık getirilmesi hedeflenmektedir. Başvuru işlemleri daha kolay; sade ve anlaşılır bir yatırım teşvik sistemine geçileceği ümit edilmektedir.